

SOSYAL SAĞLIK DERGİSİ

Makale Türü	Mart 2024	Cilt	Sayı
İnceleme Makalesi	Başvuru Tarihi: 09.01.2024 Kabul Tarihi: 07.03.2024	4	1

GÖÇÜN KADINLAŞMASI: EVLİ OLMAYAN AFGAN KADINLARIN TOPLUMA ENTEGRASYONU BAĞLAMINDAKİ YAŞAM DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ¹

Bilgesu ÇÜM* İbrahim KAN** Batuhan MUSLU***

Öz

Bu çalışmada evli olmayan Afgan kadınların topluma entegre olup olamama noktasındaki yaşam deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma kullanılarak evli olmayan 25 Afgan uyruklu kadın ile derinlemesine görüşülerek yürütülmüştür. Elde edilen veriler tümevarımcı analiz yolu ile içerik analizine tabi tutularak betimsel olarak incelenmiştir. Bu çalışmada, evli olmayan Afgan uyruklu kadınların büyük çoğunluğunun hizmetlere erişebildiği, Türk vatandaşları tarafından herhangi bir dışlanmaya maruz kalmadığı, yaşadıkları yerdeki mahalle sakinleri tarafından kendilerine yönelik bir güvensizlik duygusu hissetmediği ve Türkiye’de fiziksel ve sözel saldırıya maruz kalmadığı ortaya konmuştur. Yine katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkiye’deki ahlaki ve kültürel yapıya uyum sağladığı, kendi kültürünü yaşayabildiği ve asimile olmadığı görülmüştür. Bunlarla birlikte katılımcıların birtakım sorunlarla karşılaştığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların karşılaştıkları sorunların dil bilmeme, ekonomik sorunlar, psikolojik sorunlar, kimlik kartının olmaması, bir yerde çalışmak isteyip çalışamama, hem çalışmak hem de çocuklarına bakmak zorunda olduğu için ikisini bir arada götürmekte zorlanma, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım sağlayamama ve Türk vatandaşlarıyla arkadaşlık kuramama olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kadın, Afgan, Entegrasyon

FEMINIZATION of MIGRATION: EXAMINATION of LIFE EXPERIENCES of UNMARRIED AFGHAN WOMEN IN THE CONTEXT of SOCIAL INTEGRATION

Abstract

The aim of this study is to examine the experiences of unmarried Afghan women in their attempt to integrate into Turkish society. The study was conducted through qualitative research methods, using in-depth interviews with 25 unmarried Afghan women. The data acquired underwent descriptive analysis through content analysis utilizing an inductive approach. Findings of the study revealed that the majority of unmarried Afghan women had access to services, did not face any exclusion from Turkish citizens, did not experience a sense of insecurity from neighborhood residents, and did not encounter physical or verbal attacks in Turkey. Furthermore, the study found that the majority of participants were able to adapt to the moral and cultural structure in Turkey while maintaining their own culture without assimilating. However, they did face certain challenges, including issues related to language proficiency, economic difficulties, psychological problems, lack of identification cards, difficulty in finding employment while also caring for children, struggles in balancing work and childcare responsibilities, inability to participate in social and cultural activities, and difficulty in forming friendships with Turkish citizens.

Keywords: Migration, Women, Afghan, Integration

¹ Bu makale, “V. International Sciences and Life Congress”inde Mekmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur. 10-12 Mayıs 2022’de sunulmuş sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

* Sorumlu Yazar, Araştırma Görevlisi, Uşak Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, bilgesu.cum@usak.edu.tr, 0000-0001-7489-1887

** Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, ibrahimkan@sakarya.edu.tr, 0000-0002-6913-6331

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı Tezli, batuhanmuslu12@gmail.com, 0000-0002-3386-963X

1. GİRİŞ

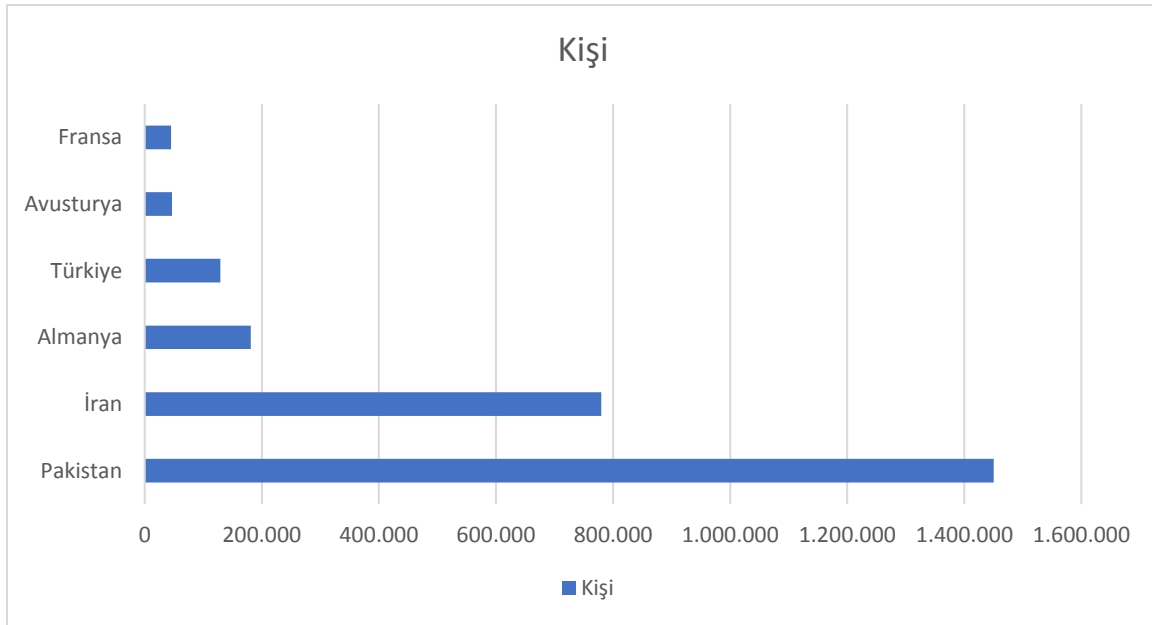
Göç, bireylerin veya toplulukların ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel nedenlerle buldukları yerleşim yerinden, bölgeden ya da ülkeden başka bir yere hareket etmeleri olarak ifade edilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012). Göç, “mekân değiştirme” kavramını içinde barındırmakla birlikte mekânsal değişimin sonucunda göçü gerçekleştirmiş kişi ve kişilerin bireysel ve sosyal yaşantısını değiştirmek zorunda kaldığı zorlu bir süreci beraberinde getirmektedir. Bireyler, ülkelerini çeşitli nedenler ve deneyimler sonucunda terk etmekte olup bazı insanlar gönüllü olarak göç etmeyi tercih ederken, milyonlarca insan başka bir ülkeye yerleşmek zorunda olduğu için göç etmektedir. Bulunduğu yerden gönüllü olarak ayrılan ve vatandaşlığını koruyan kişi, göçmen olarak ifade edilmektedir. Ancak mülteci ve sığınmacıda bir gönüllülük söz konusu değildir, bu gruplar yaşamış olduğu yerde çeşitli nedenlerden dolayı zulüm görmesi nedeniyle başka ülkelere sığınan ve uluslararası hukukla koruma altında bulunan kişidir (IOM, 2009). Mülteci ve sığınmacılar, ülkelerini, çoğu zaman herhangi bir hazırlık yapmadan ve ülkelerine geri dönebilme umuduyla terk etmekte ancak bu durum pek mümkün olmamaktadır. İnsanları menşe ülkelerinden ayrılmak ve bir başka ülkeye yerleşmek zorunda bırakan nedenler, toplum düzeninin bozulmasına sebep olan iç ve dış savaşlar, baskı ve zulüm, terörizm, ekonomik buhran, kıtlık, yoksulluk, iş gücü talebi, hastalıklar, iklim değişiklikleri ve doğal afetler, siyasal gerilimler ile birlikte bireyin sosyal hayattaki refahını sağlayamaması gibi nedenlerdir (Ekici ve Tuncel, 2015; Aksoy, 2012; Bozan, 2014; Shishehgar vd., 2017).

Günümüzde, yaşanan küreselleşme ve buna bağlı olarak ulaşım ve iletişimin artması göç hareketlerinde artışa neden olmaktadır. Dünya Göç Örgütü'nün (IOM) raporuna göre, 2019 yılında dünyada uluslararası göçmen sayısı 272 milyon ve bunun 130 milyonunu kadın göçmenler oluştururken, 2020 yılında bu sayının 281 milyon ve kadın göçmen sayısının da 135 milyon olduğu tahmin edilmektedir (IOM, 2022). Diğer yandan, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin verilerine göre (2021) ise, günümüzde 82.4 milyon kişi zorla yerinden edilmiş olup bu sayının 26.4 milyonunu mülteciler oluşturmaktadır. Buna göre, Suriye'den 6.7 milyon kişi, Venezuela'dan 4 milyon kişi, Afganistan'dan 2.6 milyon kişi, Güney Sudan'dan 2.2 milyon kişi ve Myanmar'dan 1.1 milyon kişi bulunduğu ülkeden diğer ülkelere göç ettirilmiştir (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [UNHCR], 2021).

Türkiye özelinde bakıldığında da Türkiye'nin jeopolitik konumundan dolayı bir geçiş bölgesi olması ve komşu ülkelerde yaşanan iç karışıklık ve savaşların meydana gelmesi birçok göçmen ve mültecinin ülke sınırları içerisine girmesine neden olmuştur. Bu durum ise ülke içindeki göçmen sayısında artışın yaşanmasını beraberinde getirmiştir (Cebeci, 2015). Bu kapsamda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine bakıldığında 2017 yılında göç oranı bir önceki yıla oranla %22,4 artarak %52,3'ü erkek, %47,7'si kadın olmak üzere göç eden sayısı 253. 640, 2018 yılında 52,7'si erkek, 47,3'ü kadın olmak üzere %23,8 artarak bu sayı 577. 457, 2019 yılında ise %54,4'ü erkek, %45,6'sı kadın olmak üzere bir önceki yıla oranla %17,2 artarak 677. 42 kişi olmuştur (TÜİK, 2018, 2019, 2020).

Türkiye’de sayıları giderek artan göçmen nüfusun içerisinde Suriye ve Afgan uyruklu bireylerin büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Nitekim Türkiye’de, 2020 yılı içerisinde yakalanan 122.302 düzensiz göçmen içerisinde 50.161 kişiyle birinci sırayı Afgan uyruklu göçmenler, 17.562 kişiyle ikinci sırayı Suriye uyruklu göçmenler oluşturmuştur. 2021 yılına gelindiğinde ise, yakalanan düzensiz göçmen sayısı 162.996 olup bunun içerisindeki 70.252’si Afgan uyruklu göçmenlerdir. Bu sayı ile Afgan uyruklu göçmenler yine birinci sıraya yerleşirken, 23.469 kişiyle Suriye uyruklu göçmenler ikinci sıraya yerleşmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı [GİB], 2022). Bu verilerden de anlaşılacağı gibi Afgan ve Suriyeli göçmenlerin sayıca fazla olması bu iki göçmen grubunu Türkiye içerisinde önemli bir konuma getirmektedir. Diğer yandan, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin Tablo 1’de yer alan 2020 yılı verilerine göre, Türkiye, en fazla Afgan kabul eden ülkeler arasında yer almaktadır.

Tablo 1. Afgan ve Sığınmacıların Ele Alınan Ülkelerdeki Dağılımlar

Kaynak. UNHCR Global Report 2020, 2021.

Göçmen sayısında yaşanan bu artışla birlikte pek çok sorun daha görünür hale gelmektedir. Bu sorunlar arasında, statü alma problemleri, barınma, güvenlik kaygıları, sağlık, eğitim, istihdam, ekonomik sorunlar, sosyal hizmetlere erişim, dil, kültürel farklılık, göçmen karşıtlığı, ayrımcılık, ırkçılık, ötekileştirme ve asimilasyon yer almaktadır (Lecaj, 2019; Karakaya ve Karakaya, 2021). Ayrıca, göçmenler, genellikle toplumdaki diğer insanlarla minimal düzeyde ilişki kurdukları için yalnızlığı deneyimlemekte, vatan ve aile, arkadaş, komşu gibi sosyal çevre kaybından kaynaklanan yas, gidilen yerde yetkin olamama ve işlev görememeden kaynaklanan güçsüzlük ve acizlik, yerinden edilmişlik duygusu, iki kültür arasındaki farklılıklardan kaynaklanan şok, benlik saygısını etkileyen ve yabancılaşmaya yol açabilecek olan gidilen yerde kabul edilmeme, rol beklentileri, değerler ve kimlik açısından yaşanan karmaşa ile birlikte, gidilen yere uyum sağlamaya çalışmaktan ve sorunlarla baş etmektен kaynaklanan gerginlik ve tükenmişlikle mücadele etmektedirler (Espin, 1999). Göçmenlerin karşı karşıya kaldığı ve bu çalışma kapsamında ele alınan sorun alanı entegrasyon sorunudur.

Göç eden bireylerin topluma entegre olabilmeleri ve aktif katılım sağlayabilmeleri için, istihdama, konut/barınma olanaklarına, sağlık ve eğitime erişim sağlamaları temel olmakla birlikte, vatandaşlık altına alınmadan temel bazı haklardan yararlandırılması, göç eden bireylerin ortak etnik ve dini kökene sahip olduğu diğer göçmenlerle ve göç ettikleri ülkenin üyeleriyle sosyal bağlantı kurması, devletlerin entegrasyonun önündeki dil bilmeme ve göç edilen yerdeki kültürü bilmeme gibi engelleri ve göçmenlerin kişisel güvenlik sorunlarını (şiddet olayları ve tehdit gibi) ortadan kaldırması gerekmektedir (Ager ve Strang, 2008). Göçmen bireylerin topluma entegre olabilmeleri için sayılan bu etmenler tam anlamıyla gerçekleştirilemediği için göçmenlerin entegrasyonları sağlanamamakta ve bu sorun artan göçmen nüfusuyla birlikte önemli bir hale gelmektedir. Bununla birlikte, göç sürecinin, göçü deneyimleyen her birey üzerinde etkisi olmakla birlikte dezavantajlı gruplar içinde yer alan kadınlar bu süreçten daha fazla etkilenmektedirler.

Kadın göçmenler, göçü deneyimlerken istismar, şiddet, fuhuş, insan ticareti ve sömürülmeye oldukça açık hale gelmektedir. Aile içerisinde ataerkil yaşamın üzerlerindeki baskısı devam etmekte, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşturduğu eşitsizlikten dolayı genellikle düşük statülü, düşük ücretli ve Türk vatandaşları tarafından çeşitli nedenlerle tercih edilmeyen işlerde çalışmakta, eğitime, istihdam olanaklarına ve sağlık hizmetlerine erişimleri engellenmekte, dil engeli ve kültürel farklılıklar sonucu sosyal izolasyon ve yalnızlığı deneyimlemekte, göç sürecine uyum sağlarken psikolojik ve duygusal olarak erkeklerden daha fazla etkilenmektedirler (Tuzcu ve Ilgaz, 2015; Barın, 2015; Şeker ve Uçan, 2016; Lotfi ve Porsuk, 2021; Toksöz ve Ulutaş, 2012). Yapılan çalışmalar da özellikle mülteci kadınların ruh sağlığı sorunlarına karşı savunmasız olduğunu ve onların sosyal destek eksikliği, yoksulluk, kötü sağlık koşulları ve ayrımcılıkla ilgili olarak travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve kaygı yaşama risklerinin daha fazla olduğunu göstermektedir (Demirbaş ve Bekaroğlu, 2013; Şeker, 2022). Diğer yandan, eş veya anne olarak kadınlar, göç sürecinde, yeni yaşam biçimine uyum sağlama noktasında aile üyelerini destekleme ve aile değerlerini, kültürünü ve inançlarını koruma ve sürdürme rolünü üstlenme konularında ekstra yükler taşımak zorunda kalmaktadırlar (Shisheghar vd., 2017). Görüldüğü gibi göç sürecini kadınlar ve erkekler farklı şekillerde deneyimlemektedir. Kadınların hem yıllara dayanan görünmezliğinden hem de kendilerinin veya toplumun onlara atfettiği sorumluluklardan dolayı erkeklere kıyasla daha fazla sorunla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte kadın göçünün 1960'lerden bu yana artış gösterdiği ve kadın göçünün bu yıllardan sonra araştırılmaya değer bir konu olmaya başladığı ifade edilmektedir (Topak ve Çamur, 2022). Diğer bir deyişle kadın göçmenlerin sayısının giderek artması ve göç etmenin getirmiş olduğu sorunların kadın göçmenler üzerindeki etkisinin farklılaşması bu alanda yapılan araştırmaların artırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu çalışma kapsamında son yıllarda Türkiye'de sayıca artış gösteren Afgan uyruklu evli olmayan kadınların topluma entegrasyonu bağlamındaki yaşam deneyimlerinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, evli olmayan (hiç evlenmemiş, boşanmış, eşi vefat etmiş, eşinden ayrı yaşıyor vb.), yalnız ya da çocuklarıyla yaşamını sürdüren Afgan uyruklu kadınların Türk toplumuna entegre olabilmelerine ve herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşma durumlarına ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, araştırma nitel araştırma deseninde bir olgubilim (fenomenoloji) çalışmasıdır. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji uygundur (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Uşak ilinde ikamet eden evli olmayan (hiç evlenmemiş, boşanmış, eşi vefat etmiş, eşinden ayrı yaşıyor gibi) Afgan uyruklu kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen, “Uşak Afganistanlılar Yardımlaşma Derneği” aracılığıyla ulaşılan 25 evli olmayan Afgan uyruklu kadın oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, evli olmayan, yalnız ya da çocuklarıyla yaşamını sürdüren Afgan uyruklu kadınların Türk toplumuna entegre olabilmelerine ve herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşma durumlarına ilişkin görüşlerinin ortaya konulabilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından ve 15 sorudan oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu ile nitel araştırmanın veri toplama yöntemi olan bireysel görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce, katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırma gönüllülük esas alınarak yürütülmüştür. Araştırmacıların Afgan dilini bilmemesinden dolayı görüşmeler, tercüman aracılığı ile gerçekleştirilmiş olup yaklaşık 45 dakika sürmüştür. Hem görüşmeler gerçekleştirilmeden önce hem de görüşmeler yazıya aktarılmadan önce tercüman ile ön görüşmeler gerçekleştirilmiş bazı kelime ve kavramlar üzerinde çalışılmıştır. Böylece nitel çalışmalar için önem arz eden tutarlı ve doğru bir çevirinin önü açılmıştır. Araştırmada, tercüman aracılığıyla görüşmelerden sonra bazı katılımcılardan ifade etmeye çalıştıkları bazı konular hakkında teyit istenmiştir. Yapılan çalışmada veri toplama süreci araştırma doygunluğa ulaşıncaya kadar devam etmiştir. Örneklem grubunun 25 katılımcıda doygunluğa ulaştığı görüldüğü, yani cevaplar tekrara düşmeye başladığı için nitel metodolojinin doğası gereği veri toplamaya son verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler tümevarımcı analiz yolu ile içerik analizine tabi tutularak betimsel olarak hem araştırmacı hem de alanda uzman iki kişi tarafından incelenmiştir. Araştırma kapsamında, katılımcıların ses kaydı alınarak toplanan veriler Word formatına aktarılmıştır. Veriler Word formatına aktarılırken görüşmeler esnasında kullanılan tercümandan tekrar yararlanılmış, ses kayıtları tercüman ile birlikte dinlenilmiştir. Cümlelerin

doğru bir şekilde tercüme edilip edilmediği ve kavramlarda yanlışlık yapıp yapılmadığı kontrol edilmiştir. Daha sonra araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden, araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesinin istenmesi inandırıcılık konusunda alınabilecek önlemlerden birisi olduğundan (Yıldırım ve Şimşek, 2011) aktarılan veriler dört farklı alan uzmanı tarafından tarafsız bir şekilde detaylı bir şekilde incelenmiştir. Verilerin detaylı bir şekilde incelenmesi sonucu tümevarımcı analiz yoluyla belirli tema ve kodlar ortaya konulmuş, daha sonra kodlar doğrudan alıntılarla desteklenerek araştırma bulguları raporlanmıştır. Katılımcılara “K” kodu verilmiştir ve ilk görüşme yapılan katılımcıdan başlanarak her birine “K1, K2, K3” şeklinde numaralar verilmiştir.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu araştırmaya 25 Afgan uyruklu evli olmayan (hiç evlenmemiş, boşanmış, eşi vefat etmiş, eşinden ayrı yaşıyor gibi) kadın katılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara ilişkin bilgilere tablo 2 de yer verilmiştir.

Tablo 2’ye göre, araştırmaya katılan kadınların çoğunun okuma yazma bilmediği, herhangi bir işte çalışmadığı ve genellikle çocukları ile birlikte yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmanın Örneklemine İlişkin Bilgiler

Sıra	Yaş	Eğitim düzeyi	Meslek	Çocuk Sayısı	Kimlerle Yaşadığı
K1	45	Okuryazar değil	Bakıcılık	1	Kız kardeşi ve çocuğu ile
K2	22	İlkokul	Çalışmıyor (Kimliği yok)	1	Çocuğu ile
K3	38	Ön lisans	Sivil Toplum Kuruluşu	3	Çocukları ile
K4	56	Okuryazar değil	Tarım işçisi	5	4 çocuğu ile
K5	42	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğlu çalışıyor.)	4	Çocukları ile
K6	39	İlkokul	Aşçı	4	3 çocuğu ile
K7	51	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğulları çalışıyor)	8	2 çocuğu ile
K8	62	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Damadı çalışıyor)	1	Kızı ve damadı ile
K9	32	İlkokul	Lokantada işçi	3	Çocukları ile
K10	42	İlkokul	Fabrikada işçi	3	Çocukları ile
K11	54	Okuryazar değil	Çalışmıyor	1	Yalnız
K12	62	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Kızılay’dan yardım alıyor)	1	Yalnız
K13	58	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğlu çalışıyor)	2	Çocukları ile
K14	47	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Kızılay’dan yardım alıyor)	5	Çocukları ile
K15	51	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Kızı ve oğlu çalışıyor)	3	Çocukları ile
K16	54	İlkokul	Çalışmıyor (Oğlu çalışıyor)	2	1 çocuğu ile
K17	65	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğlu çalışıyor)	5	1 çocuğu ile
K18	60	Okuryazar değil	Haftada iki üç gün çalışıyor	0	Yalnız
K19	60	Okuryazar değil	Çalışmıyor. (Oğlu çalışıyor.)	5	2 çocuğu ile
K20	48	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğulları çalışıyor)	2	Çocukları ile
K21	62	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğulları çalışıyor)	7	2 çocuğu ile
K22	47	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğlu çalışıyor)	5	3 çocuğu ile

K23	60	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Oğlu çalışıyor ve Kızılay'dan yardım alıyor)	1	Çocuğu ile
K24	67	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Kızılay'dan yardım alıyor)	4	Yalnız
K25	53	Okuryazar değil	Çalışmıyor (Kızılay'dan yardım alıyor)	4	2 çocuğu ile

Ayrımcılığa Maruz Kalma

Araştırmaya katılan 25 Afgan uyruklu evli olmayan kadına hastane, okul, sosyal hizmet vb. kurumlarda ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları ve kurumlardaki hizmetlere erişim sağlayıp sağlayamadıkları sorulduğunda, katılımcılardan 24'ü hizmetlere erişebildiğini ve herhangi bir ayrımcılık yaşamadığını belirtirken hizmetlere, özellikle de hastaneye erişemediğini söyleyen katılımcı, "kimlik kartı" olmadığı için sorun yaşadığını belirtmiştir. Bu bağlamda, göçmenler için çıkarılan "kimlik kartının" göçmenlerin hizmetlere erişim sağlayabilmeleri açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Afgan uyruklu kadınların üzerinde durdukları bazı görüşler şu şekildedir:

"Bir kuruma gittiğimde herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşmadım hatta çok yardımcı oluyorlar." (K1)

"Herhangi bir ayrımcılık yaşamadım hastaneye de çok gitmiyorum gittiğim zamanda Türkçe bilen biri ile gidiyorum sözel olarak maruz kaldıysam da dil bilmediğim için anlamadım. Türkler çok iyi davranıyorlar bana." (K4)

"Yeni geldiğimde kimliğimiz olmadığı için çocuğum hastalandığında hastane kabul etmemişti. Bir Türk ailesi yardım etti bize. Birkaç gün kendi evinde misafir etti. Sonra ev buldu. Şu an Hastaneye vs. giderken kimliğim olduğu için hizmetlere erişebiliyorum. Evli kızım da burada yaşıyor onunla gidiyorum. O bana yardımcı oluyor. Ama kimseyi tanımıyorum dil de bilmiyorum, anlamıyorum bir şey ayrımcılığa maruz kalıyorsam da bilmiyorum." (K7)

"Hizmetler kimliğimiz olduğu için rahat erişe biliyoruz ve şimdiye kadar herhangi bir dışlamaya maruz kalmadım." (K10)

"Öyle bir sorun yaşamadım, Türk komşum var o yardımcı oluyor hastaneye giderken." (K12)

Yine, Afgan uyruklu evli olmayan kadın katılımcılara Türkiye'de Türk vatandaşları tarafından herhangi bir dışlanmaya maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda, 25 katılımcıdan 21'i herhangi bir dışlanmaya maruz kalmadığını söylerken 2'si maruz kaldığını, diğer 2'si de kendisinin maruz kalmadığını fakat çocuklarının böyle bir şeye maruz kaldığını ifade etmiştir. Herhangi bir dışlanmaya maruz kalmadığını belirten bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"Ülkede çok iyi insanlarla karşılaştım. Türk insanları çok iyiler." (K2)

"Benim çalıştığım yerde Afganlar çok çalışkan olduğu için bizi seviyorlar. Çalıştığım yerde Türkler veya Afganlar olarak bir ayrımcılık yaşamadım hatta bizi çok seviyorlar." (K4)

"Dul olduğum için Afganlar kendi hemşerilerim kötülük yapmazsa ben Türklerden görmedim öyle bir şey." (K7)

"Yaşadığım evin üst tarafında bekâr Afganlar vardı onlara bekâr olduğumu söylemedim beni rahatsız ediyorlardı Türklerden böyle bir şey görmedim." (K11)

Diğer yandan, Türkiye’de dışlanmaya maruz kaldığını ifade eden 2 katılımcının görüşleri ise şu şekildedir:

“Çalıştığı yerin patronuyla bir dükkân almak istemiştin, dükkânın işlemlerinin hepsi tamamlandı, benim kimliğimi istedi ve Afgan olduğumu öğrendi. Afganlara dükkân veremeyeceğini söyledi. Polisler ayrımcılık yapıldığı için şikâyet edebileceğimi söylediler, fakat şikâyet etmedim. Patronum da almaktan vazgeçti.” (K6)

“Yeni geldiğimde çalıştığımız yerde 1000 lira paramızı vermemişlerdi.” (K14)

Yine, Türkiye’de kendisinin dışlanmaya maruz kalmadığını fakat çocuklarının böyle bir şeye maruz kaldığını söyleyen 2 katılımcının görüşleri şöyledir:

“3 sene önce kızım bir fabrikada çalışıyordu, o fabrikadaki çalışanlar kızıma sen Afgan’sın diye ayrımcılık yapmışlardı.” (K5)

“Kızım ilk geldiğimizde çalıştığı yerde dil bilmediği için dışlanmaya maruz kaldı.”(K8)

Aynı şekilde, Afgan uyruklu evli olmayan kadın katılımcılara yaşadıkları mahallede kendilerine yönelik bir güvensizliğin olup olmadığı sorulduğunda 25 katılımcının 22’si yaşamadığını belirtmiştir. Yaşadıkları mahallede kendilerine yönelik herhangi bir güvensizlik hissetmediğini belirten katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Öyle bir şey yok. Hatta yemek pişirip kıyafet getiriyorlar mahallem iyi.” (K1)

“Hiçbir türlü sıkıntı yaşamıyorum yalnız olduğumuz için ev sahibi arada bir sıkıntımızın olup olmadığını soruyor. Bize güveniyor.” (K4)

“Yaşadığımız mahallede kimseyi tanımıyorum, kimsenin bizimle bizim kimseyle işimiz olmadığı için güvensizlik olmadı.” (K16)

“Mahallede rahatım bir problemimiz yok.” (K15)

Diğer yandan, yaşadıkları mahallede kendilerine yönelik bir güvensizliğin olduğunu düşünen katılımcıların görüşleri ise şöyledir:

“Mahalledeki okulda oğluma yönelik bir ayrımcılık oldu. Oğluma fen bilgisi öğretmeni sen bilmiyorsun şeklinde ayrımcılık yaptı.” (K3)

“Bizim bir komşumuz var, o bizi çok rahatsız ediyor. Gürültü yapmayın diye. Çocuklar az bir ses çıkarsa hemen gelip bize bağırp çağırıyor. Bizi çok rahatsız ediyor. Ev sahibine şikâyet ettim. Şimdilik biraz iyi.”(K5)

“Mahallede kendimizde bu konuya çok dikkat ediyoruz, torunlarıma bağırp çağırmamaları konusunda uyarıyorum. Kendimizde mahalleliyi çok yaklaşıyoruz. Benim duyduğuma göre herhangi bir yabancı burada ses yaparsa şikâyet ediyorlarmış o yüzden biraz korku var.” (K8)

Görüldüğü gibi katılımcıların mahalle içerisinde komşularının, kendilerini en ufak bir sebepten dolayı uyaracakları endişesi duyduğu, bir tedirginlik yaşadığı anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, Afgan uyruklu evli olmayan kadın katılımcılara, Türkiye’de, sözel veya fiziksel bir saldırıya maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda katılımcıların 24’ ü sözel veya fiziksel herhangi bir saldırıya maruz kalmadığını, 1’i ise Afgan erkekler tarafından maruz kaldığını ifade etmiştir. Bu bağlamda katılımcıların neredeyse tümünün Türkiye’de herhangi bir saldırıya maruz kalmadığı görülmektedir.

Yaşanılan Sorunlar

Araştırmaya katılan katılımcılara günlük hayatta karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorulduğunda, 18 kadın katılımcı dil bilmediği için sorun yaşadığını, 3 kadın katılımcı ekonomik yönden sorun yaşadığını, 1 kadın katılımcı kimliği olmadığı için sorun yaşadığını, 1 kadın katılımcı psikolojik yönden rahatsız olduğu için sorun yaşadığını, 1 kadın katılımcı ise bir yerde çalışmak isteyip çalışamadığı için sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların yanıtlarına göre yaşanan en büyük sorunun dil bilmemek olduğu görülmektedir. Afgan uyruklu kadınlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Dil bilmemek günlük hayatımdaki en büyük sorun. Dil bilmediğim için de hastaneye vs. yalnız çıkamıyorum, yanımda birisiyle çıkmam gerekiyor. Çocuklarım dil biliyor onlarla çıkıyorum.” (K5)

“Günlük hayatta en büyük sıkıntım dil bilmemek, bir yere gittiğimde kendimi anlatamıyorum o yüzden sıkıntı çekiyorum.” (K9)

“Dil bilmiyorum o yüzden çok dışarı çıkamıyorum hastane gibi zorunlu durumlarda kızımınla beraber çıkıyorum.” (K8)

“Kimliğim olmadığı için hizmetlere erişemiyorum. Kimliğim olmadığı için Türkçe kurslarına da katılamıyorum o yüzden dil bilmiyorum.” (K1)

Yine, “kadın olmaktan” kaynaklı karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorulduğunda, 20 katılımcı kadın olmaktan dolayı herhangi bir sorun yaşamadığını söylemiştir. Diğer yandan, 1 katılımcı hem çalışmak hem de çocuklarına bakmak zorunda olduğu için ikisini bir arada götürmekte zorlandığı için sorun yaşadığını söylerken 1 katılımcı çalışmadığı için yardımlar sayesinde geçindiği için sorun yaşadığını söylemiştir. Bu bağlamda, Afgan uyruklu evli olmayan kadınların çoğunun Türkiye’de kadın olmaktan dolayı herhangi bir sorun yaşamadığı görülmektedir. Bununla ilgili olarak katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Afganistan’da hepsi kapalı kadınların. Herkes burada kendi isteğine göre yaşıyor ister açık olsun ister tesettürlü olsun. Ben de kapalı olmayı tercih ettim. Herkes kendisi için yaşıyor. Afganistan’da kadın olmak çok zor. Kadınların çalışmasına izin vermiyorlar. Dışarıya yanında dayı, kardeş, koca gibi tanıdık bir erkekle beraber çıkıyorsun. Biz de susuyoruz.! 11-12 yaşlarında evlendiriliyor kızlar. Beni 11 yaşında nişanladılar, 11 yaşında insan oyuncak istiyor. Erken evlendiğim için çocuğumu düşürdüm.” (K1)

“Afganistan’da kadın olarak tek başına yaşamak zor. Burada rahat yaşıyorum. Çok rahatım.” (K2)

“Türkiye’ye geldiğimden beri kadın olmamdan dolayı bir sorun yaşamadım çalıştığım yerde de rahatım 3 çocuğumla beraber yaşıyorum.” (K6)

Diğer yandan, bekâr olmalarından dolayı herhangi bir sorunla karşılaşmış karşılaşmadığı sorulduğunda, 11 kadın katılımcı ekonomik olarak zorlandığını, 5 kadın katılımcı psikolojik olarak sorun yaşadığını, 5 kadın katılımcı hem çalışmak hem de çocuklarına bakmak zorunda olduğu için ikisini bir arada götürmekte zorlandığını, 2 kadın katılımcı yalnızlığa alıştığını, 1 kadın katılımcı korku hissettiğini, 1 kadın katılımcı sosyal olarak zor olduğunu, 1 kadın katılımcı kendisini kimsesiz gibi hissettiğini ifade ederken 9 kadın katılımcı sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Katılımcıların eşlerinin olmamasından kaynaklı yaşadıkları sorunlarla ilgili olarak görüşleri şu şekildedir:

“Eşim 6 ay önce şehit oldu. Eşimin kardeşiyle evlendirmek istediler. Ben de evlenmedim kaçtım geldim. Teyzem 400 Euro para gönderip Türkiye’ye gelmeme yardımcı oldu. Buraya geldikten sonra da 50 yaşındaki oğluya beni evlendirmek istedi, ben de evlenmek istemeyince gönderdiği parayı geri istedi ve sana tecavüz ettirip öldürürüm şeklinde tehdit etti. Tehdit etmeye devam etti. Yalnız olduğum için korkuyorum. Bir de psikolojik sorun yaşıyorum.” (K2)

“Yalnız olduğum için evlatlarıma yardımcı olmakta yetişemiyorum yalnız olmak çok zor. Evlatlarımda küçük olduğu için çalışmıyor. Tek başıma onlara hem annelik hem de babalık yapıyorum bu da tabii ki zor.” (K4)

“Eşim 6 sene önce Afganistan’dayken benden ayrıldı. Ben İran üzerinden kaçak yollarla buraya geldim. Ekonomik olarak zorluk çekiyorum. Tek olduğum için, çocuklarıma yetişemiyorum. Kendim yalnız olduğum için değil de çocuklara yetişemiyorum. Okul masrafları olsun başka şeyler olsun.” (K5)

Görüldüğü gibi, katılımcılar eşleri olmadığı için ekonomik zorluklarla karşı karşıya kaldığından ve tek başlarına çocuklarıyla ilgilenmekte zorlandığından bahsetmişlerdir.

Entegre Olma

Araştırmaya katılan 25 Afgan uyruklu evli olmayan kadına, Türkiye’deki ahlaki ve kültürel yapıya uyum sağlayıp sağlayamadıkları sorulduğunda, 20 kadın katılımcı Türk kültürü ile Afgan kültürünün benzediğini sorun yaşamadığını ve uyum sağladığını, 3 kadın katılımcı Türkiye’nin kültürel yapısını bilmediğini, 2 kadın katılımcı bazı sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan bazılarının bu konu ile ilgili olarak görüşleri şu şekildedir:

“Evet uyum sağlayabildik, hatta bize çok iyi davranıyorlar. Buranın yaşam tarzını kültürünü sevdim.” (K7)

“Bir şey zorlamıyor 16 yıl İran’da kaldım İran’a göre burası yüzde yüz iyi çünkü İran’da çok dışlamaya maruz kaldım İran milleti çok ayrımcılık yapıyor.” (K6)

“Afganistan da eşimi kaybettim ondan sonra İran’a geldim 2 sene İran’da yaşadım orda da çok zorluklar çektim. Buraya geldikten sonra rahatladım.” (K9)

Diğer yandan, Türkiye’de dil kursu, meslek edinme kursu gibi sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunup bulunmadıkları sorulduğunda, 12 kadın katılımcı katılmadığını, 3 kadın katılımcı katıldığını, fakat yaşından dolayı öğrenemediğini, 3 kadın katılımcı çalıştığı için zaman bulamadığını, 2 kadın katılımcı yabancı kimliği olmadığı için katılmadığını 2 kadın katılımcı Covid-19 salgınından önce katıldığını, fakat kurumların kapatılma sürecinden sonra bıraktığını, 2 kadın katılımcı katıldığını, 2 kadın katılımcı ise katıldığını, fakat faydası olmadığı için bıraktığını, 1 kadın katılımcı dil bilmediği için katılmadığını, 1 kadın katılımcı ise henüz Türkiye’ye yeni geldiği için katılmadığını söylemiştir. Yine, 25 Afgan uyruklu evli olmayan kadına Türk vatandaşlarıyla arkadaşlık kurup kuramadıkları sorulduğunda, 13 kadın katılımcı dil bilmediği için Türk vatandaşlarıyla iletişim kuramadığını, 9 kadın katılımcı Türk vatandaşlarıyla arkadaşlık kuramadığını, 2 kadın katılımcı Türk vatandaşlarıyla arkadaşlık kurabildiğini, 1 kadın katılımcı eski mahallesinde Türk arkadaşı varken şu an olmadığını ifade etmiştir. Kadın katılımcıların birisinin görüşü şu şekildedir:

“Türklerle dil bilmemenden dolayı arkadaş edinemiyorum. Burada kimseyi tanımıyorum. Alt komşum var, bana geldi çay içtik. Hiçbir şey bilmediğim için anlaşılamadık, konuşamadık.” (K2)

Yine, Türkiye’ye gelmeden önce kültürel bir zorluk yaşayacağını düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, 11 kadın katılımcı düşündüğünü, 5 kadın katılımcı düşünmediğini, 5 kadın katılımcı belirsizlik içinde geldiğini, 2 kadın katılımcı ise mecburen geldiği için çok düşünmediğini belirtmişlerdir. Buna göre katılımcılardan bazılarının görüşleri şöyledir:

“Türkiye’yi iyi bir yer olarak rahat ve kültürü güzel olarak biliyordum. Akrabalarım sordum, onlar Türkiye’nin Afganistan’a göre daha rahat olduğunu ve Türkiye’de çok iyi yaşandığını söylediler. Bilerek buraya geldim. Hem ülke Müslüman bir ülke olduğu için ben de İslami bir ülkede yaşamak istediğim için geldim. Afganistan ve Türkiye kültürel olarak benzerler.” (K1)

“Akrabalarım Türkiye iyi bir ülke dediler. Türk milletinin iyi bir millet olduğunu, özellikle dul olanlara yardım ettiğini söylediler. İran’da da kalabilirdim, dilimiz yakın olduğu için. Fakat orda da Afganlar çok. Oradaki Afganlardan dolayı tehlike altında olduğumu düşündüm. Ayrıca, İran milleti ve devleti Afganlılara karşı çok iyi davranmıyor. Bir de din ve mezhebimiz aynı olduğu için de Türkiye’ye geldim.” (K2)

“Tabi Türkiye’ye gelmeden önce çok zorluk çekeceğimi düşünüyordum hatta buraya geldikten sonra hayat zor olsaydı ya da herhangi bir dışlanmaya maruz kalırsam geri dönerim diye düşündüm. Yani Türkiye’ye 5 çocuğumla gelirken çok korkuyordum ama korktuğum gibi olmadı.” (K4)

“Buraya gelmeden önce burada tanıdığım yoktu bir de dil bilmediğim için baya zorluk çekeceğimi düşündüm gelmeden önce. Geldikten sonra da 1 2 sene zor geçti, ondan sonra alıştım.” (K5)

“Buraya gelmeden önce çok düşünüyordum, geldikten sonra çok zorluk çektim ama alıştık artık.” (K15)

“Dili bilmediğimiz için yabancı bir ülke olduğu için zorluk çekeceğimizi düşünüyorduk ama buraya geldikten sonra alıştık hatta çocuklarım burayı daha çok sevdi.” (K9)

Son olarak, Türkiye’de kendi kültürlerini yaşayıp yaşayamadıkları ve asimile olduklarını düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, 20 kadın katılımcı kendi kültürlerini yaşadığını ve asimile olmadığını ifade ederken 3 kadın katılımcı asimile olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun kendi kültürünü yaşadığı ve asimile olmadığı görülmektedir. Buna göre katılımcılardan ikisinin görüşü şu şekildedir:

“Kültürel olarak pek fark yok Afganistan ile benzer, bize zaten fark etmez burası Afganistan’a göre daha rahat.” (K9)

“Afganistan’da yaptıklarımı burada da yapabiliyorum, kimse karışmıyor.” (K13)

Diğer yandan asimile olduğunu düşünen bir katılımcı ise durumu şöyle ifade etmektedir:

“Düşünüyorum. Kendi kültürümüzü yaşayamadığımız için biraz üzgünüz ve rahatsızız. Düşün olsun, çocukların okulu olsun bizim gelenek ve göreneklerimiz farklı olduğu için burada aynı Afganistan’daki gibi yaşayamıyoruz maalesef kültürümüzü.” (K5)

Katılımcının Afganistan’daki düğün, eğitim gibi alanlardaki uygulamaların Türkiye’de farklılaşmasından dolayı asimile olduğunu ifade ettiği görülmüştür.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan kadınların büyük çoğunun okuma yazma bilmediği, herhangi bir işte çalışmadığı ve genellikle çocukları ile birlikte yaşadığı görülmüştür. Nitekim göçmenlerin istihdama katılım sağlayabilmeleri topluma entegre olabilmeleri noktasında oldukça önemli olduğundan, bu durumun Afgan uyruklu kadınların topluma uyum sağlamalarının önünde büyük bir engel olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer yandan, Şen ve Vural’ın (2014) Suriyeli kadınlarla yapmış oldukları çalışmada da kadınların ilkökul ve daha alt düzey eğitim seviyelerinde yer aldıkları ortaya koyulmuştur. Aynı çalışmada, herhangi bir meslekte çalışmayan Suriyeli kadın oranının oldukça yüksek olduğu da ortaya konmuştur. Her iki araştırmanın da sonuçları, mülteci ve sığınmacı kadınların eğitim seviyelerinin ve istihdama katılımlarının düşük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte herhangi bir işte çalışan göçmen kadınlar ise oldukça düşük ücretli, daha düşük statülü, yasal kontrolün olmadığı, hastalık açısından riskli, sömürüye ve şiddete açık bir ortamda çalışmakta, yoksulluk, yabancı düşmanlığı, ayrımcılık gibi pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır (Güler, 2020; Baş vd. 2017).

Araştırmaya katılan evli olmayan Afgan uyruklu kadınların büyük çoğunluğunun hizmetlere erişebildiği ve herhangi bir ayrımcılık yaşamadığı, Türk vatandaşları tarafından herhangi bir dışlanmaya maruz kalmadığı, yaşadıkları yerdeki mahalle sakinleri tarafından kendilerine yönelik bir güvensizlik duygusu hissetmediği ve Türkiye’de fiziksel ve sözel saldırıya maruz kalmadığı ortaya konmuştur. Bu bağlamda, araştırmaya katılan kadınların görüşleri değerlendirildiğinde, Türk vatandaşlarının Afgan uyruklu kadınları benimsediği ve onlara yönelik herhangi bir ayrımcı davranışta bulunmadığı görülmektedir. Elmacioğlu’nun (2023)

yapmış olduğu çalışmada da, Afgan kadınların büyük çoğunluğunun Türkiye’de kendilerini güvende ve daha özgür hissettiğini ifade ettiği görülmüştür.

Araştırma kapsamında, katılımcıların dil bilmeme, ekonomik sorunlar, psikolojik sorunlar, kimlik kartının olmaması, bir yerde çalışmak isteyip çalışamama hem çalışmak hem de çocuklarına bakmak zorunda olduğu için ikisini bir arada götürmekte zorlanma gibi sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların, karşılaşmış olduğu en büyük sorunun dil bilmemek olduğu görülmesine karşın, katılımcıların bekâr olmalarından dolayı en çok ekonomik sorunlarla karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir. Buz’un (2007) yapmış olduğu çalışmada da, göçmen kadınların erkeklere göre, sorumluluk ve rollerinde artış olduğu, yaşadıkları travma ve şiddet deneyimleri nedeniyle psikolojik olarak daha fazla etkilendikleri ve iş bulmada güçlükler yaşadıkları ortaya koyulmuştur. Karanfiloğlu’na (2019) göre de göç edilen yerdeki farklı yaşam tarzları ve koşulları, yabancılaşma, uyum ve dil bilmeme sorunları, sağlık yönünden ve ekonomik yönden yeterli düzeyde destek alamama, çalışma koşullarının zor olması, çeşitli açılardan şiddetle karşı karşıya kalma gibi etmenler kadınların psikolojisini olumsuz olarak etkileyebilmektedir.

Diğer yandan, katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkiye’deki ahlaki ve kültürel yapıya uyum sağladığı, dil kursu, meslek edinme kursu gibi sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım sağlamadığı, Türk vatandaşlarıyla arkadaşlık kuramadığı, kendi kültürünü yaşayabildiği ve asimile olmadığı görülmüştür. Araştırma kapsamında, araştırmaya katılan Afgan uyruklu kadınların karşılaşmış oldukları en önemli sorunlardan birisinin dil bilmemek olduğu ve Afgan uyruklu kadınların dil bilmemelerinin Türk vatandaşlarıyla arkadaşlık kuramamada en büyük sebep olduğu ortaya koyulmuştur. Buna rağmen, katılımcıların çoğunun dil kursu gibi kurslara katılım sağlamadığı görülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de göç edenlere göç idaresi tarafından verilen kimlik kartı hizmetlere erişim noktasında büyük bir öneme sahip olup bu kimliğe sahip olamayan göçmenler hastane, okul, sosyal hizmet kurumlarındaki hizmetlere erişememektedir. Bu bağlamda, özellikle hastane vb. hizmetlere erişim için kimlik kartı her göçmene hızlı bir şekilde sağlanmaya çalışılmalıdır. Diğer yandan Türk halkının dışlayıcı olmayan tutumu ve yardımsever yaklaşımları evli olmayan Afgan kadınların topluma entegrasyonu noktasında önemli bir yere sahiptir. Bu tutum yaşanan problemleri biraz da olsa azaltmakta ve kadınlar için Türkiye’yi Afganistan’dan daha yaşanabilir bir yer haline getirmektedir.

Ayrıca kadınların dil bilmemesi çalışmada ulaşılan en büyük problemdir. Bu durum, uyum, anlaşma, günlük hayata katılım ve arkadaş edinme noktasında sorunlar meydana getirmektedir. Kadınların sosyalleşmesinin önüne geçmekte, kadınları dış dünyadan soyutlamakta ve göçmen kadınların çocukları olmadan dış dünya ile irtibat kurmasını engellemektedir. Mangrio ve arkadaşları (2019) da gidilen ülkenin dilini öğrenmenin başarılı bir entegrasyon süreci için kilit bir faktör olduğunu ve istihdama daha hızlı bir şekilde erişimde dil öğrenmenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Shishehgar ve arkadaşlarına (2017) göre de dil bilmeme göçmen kadınların yaşadığı deneyimleri ve sorunları paylaşma şansını azaltmakta, düşük benlik saygısına neden olmakta, yalnızlık ve depresyon riskini

artırmaktadır. Buna karşın dil yeterliliği ise işe alımlarda ve hizmetlere erişimde oldukça önemli olup kişilerin özerk olarak hareket edebilmelerini teşvik etmektedir. Bu bağlamda, Afgan kadınlar için dil öğrenmek oldukça önemli görülmektedir. Bunun için, göçmenlere yönelik çeşitli dil kursları düzenlenmeli ve göçmenlerin bu kurslara katılımı için teşviki sağlanmalıdır.

Teşekkür ve Bilgilendirme

Bu araştırma araştırmacıların "5th International Health Science and Life Congress" inde Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur. 10-12 Mart 2022'de sunulmuş sözel bildiriden üretilmiştir.

Bu araştırmanın etik kurul izni için Uşak Üniversitesinin etik kurul birimine başvurulmuştur. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi gereğince Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 11.02.2022 tarih ve 2022-31 sayılı kararı ile araştırmanın etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding integration: A Conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*. 21(2), 167-191.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-293.
- Barın, H. (2015). Türkiye'deki Suriyeli kadınların toplumsal bağlamda yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 1(2), 10-56.
- Baş D., Arkant C., Muqat A., Arafa M., Sipahi T. & Eskiocak M. (2015). Edirne'deki Suriyeli sığınmacıların durumu. 18. *Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (Kongre Kitabı)*, Konya, 5-9 Ekim, 214-215.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR). (2021). *UNHCR Global Trends 2019*. Cenevre: UNHCR. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/5ee200e37/>
- Bozan, İ. (2014). *Türkiye'de iç göç hareketleri ve göçün eğitim üzerinde etkisi: Bir durum çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya). Erişim adresi: <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Buz, S. (2007). Göçte kadınlar: Feminist yaklaşım çerçevesinde bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 18(2), 37-50.
- Cebeci, M. (2015). *Sosyolojik açıdan göç ve göçmenlerin sosyal kültürel entegrasyonları: Kavramsal bir çalışma*. Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu, 29-30 Mayıs 2015, İstanbul, s.135-157.
- Demirbaş, H. & Bekaroğlu, E. (2013). Evden uzakta olmak: Sığınmacıların/mültecilerin psikolojik sorunları ve alınacak önlemler. *Kriz dergisi*, 21(1), 11-24.

- Dünya Göç Örgütü (IOM). (2022). *World Migration Report 2022*. Geneva: International Organization for Migration. Erişim adresi: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>.
- Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan, *Birey ve Toplum*, 5(9), 9-13.
- Elmacioğlu, G. (2023). Kaos GL "LGBTİ+'ların insan hakları raporları" bağlamında Türkiye'de LGBTİ+ hareketi ve haklarının kurumsal homofobi açısından durum analizi, *Mülkiye Dergisi*, 47(1), 140-169.
- Espin, O. M. (1999). *Women crossing boundaries*. Londra: Routledge.
- Göç İdaresi Başkanlığı (GİB). (2022). Düzensiz Göç. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>.
- Güler, H. (2020). Afganlı göçmenlerin göç süreçleri ve işçilik deneyimleri: Uşak ili örneği. *Çalışma ve Toplum*, 3(66), 1461-1482.
- IOM. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü İkinci Basım*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.
- Karakaya, C. & Karakaya, E. N. (2021). Türkiye'nin göz ardı edilen göçmenleri: Afganlar. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 7(1), 100-111.
- Karanfiloğlu, M. (2019). Savaş, kadın, çocuk ve göç üzerine: Suriye örneği. *Muhakeme Dergisi*, 2(1), 99-124.
- Koçak, Y. & Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, Göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme göç ve kadın, *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3(1), 52.
- Lotfi, S. & Porsuk, S. (2021). Türkiye'ye göç etmiş İranlı kadınların sosyo-ekonomik durumlarının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(78), 1047-1059.
- Mangrio, E., Zdravkovic, S. & Carlson, E. (2019). Refugee women's experience of the resettlement process: a qualitative study. *BMC Women's Health*, 19, 147.
- Şeker, B. D. (2022). Suriyeli Gençlerin Eğitim Sürecinde Kültürleşme Deneyimleri. *Göç Dergisi (GD)*, 9(3), 345-358.
- Şeker, D. & Uçan, G. (2016). Göç sürecinde kadın. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(1), 200-214.
- Şen, A. B. & Vural, C. (2014). Suriye iç savaşında göç ve kadın. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 9(17), 30-40.
- Shisheghar, S., Gholizadeh, L., DiGiacomo, M., Green, A. & Davidson, P. M. (2017). Health and socio-cultural experiences of refugee women: *An integrative review*, 19, 959–973.
- Toksöz, G. & Ünlütürk-Ulutaş, Ç. (2012). Is migration feminized? A gender- and ethnicity-based review of the literature on irregular migration to Turkey. *Paçacı-Elitok, S. ve Straubhaar, T. (ed). Turkey, Migration and the EU: Potentials, Challenges and Opportunities*. Hamburg: Hamburg University Press. s.85-113.
- Topak, E. & Çamur, G. (2022). Göçün kadına etkileri ve sosyal hizmet. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 75-88.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2018). Uluslararası Göç İstatistikleri. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2017-30607>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019). Uluslararası Göç İstatistikleri. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2018-30711>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). Uluslararası Göç İstatistikleri. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2019-33709>.
- Tuzcu, A. & Ilgaz, A. (2015). Göçün kadın ruh sağlığı üzerine etkileri. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*. 7(1), 56-67.
- UNHCR. (2021). UNHCR Global Report 2020 Erişim adresi https://reliefweb.int/report/world/unhcr-global-report-2020?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA75itBhA6EiwAkho9e8ueZW6ijdudxXezKRUFvyjT1KnQcclZzhBzUxABphSneC6ebtBqNRoCQxsQAvD BwE
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.